

MÅNADENS SJUKDOM

NYSSJUKA

Nyssjuka (*Atrofisk rhinit*) orsakas av en specifik, toxinproducerande stam av bakterien *Pasteurella multocida*. *Pasteurella* har svårt att ensamt orsaka sjukdom, och behöver en skada i nashålans slemhinnor för att få fäste. Denna skada kan orsakas av vanliga virus eller av en annan bakterie, *Bordetella bronchiseptica*. Infektion med enbart *Bordetella* är vanligt hos gris men ger så vitt man vet bara upphov till mindre skador, vilka kliniskt ses som frekventa nysningar.

Toxinproducerande *Pasteurella multocida* bildar speciella gifter (*toxiner*) som bryter ner brosk och ben i näsmusslorna (*conchorna* eller *turbinaterna*) och i trynets näs-skiljevägg (*septa*) hos unga grisar (upp till cirka 16 veckors ålder). Vuxna djur visar inga symptom men kan fungera som smittspridare. Akut ses näsblod och nysningar hos en eller flera grisar. När näs-skiljeväggen har fått kraftiga skador, kan trynet vika sig i sidled eller sluta växa, och detta ses som ett ”snett” eller ”kort” tryne hos någon eller några grisar. Nedbrytningen av brosk tar en viss tid, och därför upptäcks sådana förändringar ofta först i slaktsvinsstallet. Vid denna tidpunkt kan bakterien som orsakat skadorna ha hunnit försvinna. *Conchorna* har till uppgift att värma kall luft och filtera bort skadliga ämnen i inandningsluften. När *conchorna* bryts ner, ökar risken för infektion med andra bakterier och virus, vilket medför en generellt sämre tillväxt i besättningen och en ökad förekomst av lunginflammationer. Sjukdomen kan därmed få stora ekonomiska konsekvenser.

Smittan kommer in i besättningen via inköpta djur och sprids i smågrisstallet eller i tillväxtavdelningen. Bakterien sprids via direktkontakt eller, över korta avstånd, via hostningar och nysningar. Faktorer som överbeläggning och underventilering i stallarna gör att infektionen kan ”ta fart” och spridas. ”Klassiskt” har utbrott setts vintertid i stallar där man sparat värme genom att strypa ventilationen, eller i samband med att det varit svårt att leverera grisar, vilket medfört en överbeläggning. Blandning av djur av olika åldrar underlättar också smittspridningen. Ju högre infektionstryck, desto fler grisar uppvisar skador.

I dag kontrolleras alla livdjursbesättningar rutinmässigt avseende toxinproducerande *Pasteurella multocida* och sjukdomen är numera sällsynt i svenska besättningar. Prov tas med en näs-tampong som sticks upp i trynet och för att diagnosen skall ställas måste toxinproducerande stammar av *Pasteurella multocida* kunna påvisas i provet.

Via provtagning kan man också bedöma i vilken del av besättningen som smittspridningen sker och därefter åtgärda predisponerande faktorer som dålig ventilation, dålig sektionering och överbeläggning. I enstaka fall krävs att stallavdelningarna töms, tvättas och desinfekteras för att effektivt stoppa smittan. Akut drabbade djur medicineras med penicillin. Besättningen följs sedan med regelbundna provtagningar tills man säkerställt att smittan försvunnit.

Kontaktuppgifter:

Magdalena Jacobson
Box 7054
750 07Uppsala
Magdalena.Jacobson@slu.se